

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی
مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی
با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on
Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

اثربخشی استفاده از فناوری آموزشی در مدارس ابتدایی بر کنترل آسیب های فضای مجازی

فاطمه عبدی دخت¹، جواد اکبرپور²

¹آموزگار ابتدایی ، چاراویماق fatmhbdy012@gmail.com

²آموزگار ابتدایی ، چاراویماق javadakbarpor15@gmail.com

چکیده

با گسترش و همه گیری علم فناوری اطلاعات و ارتباطات، انسان ها با چالش های جدیدی در زندگی مواجه گردیده اند. این علم، زندگی برای انسان ها را آسان تر نموده و رفاه بیشتری به زندگی ایشان بخشیده است اما با وجود تمام مزایا و نقاط مثبت این علم، اگر بدون آموزش و کنترل، در دسترس دانش آموزان به ویژه دانش آموزان مقطع ابتدایی قرار گیرد نه تنها آسایش و رفاه برای زندگی ایشان فراهم نخواهد کرد بلکه باعث بروز مشکلات فراوانی نیز برای وی خواهد بود. به همین علت این پژوهش در راستای اهمیت استفاده از فناوری های آموزشی در کلاس های درس مقطع ابتدایی انجام گرفته است تا رابطه اثر بخشی بین استفاده از این فناوری در کلاس درس و آموزش آن بر کنترل و کاهش آسیب های فضای مجازی که یکی از مهمترین جنبه های علم فناوری آموزشی می باشد را نشان داده و در این زمینه به محدودیت ها و موانع بر سر راه استفاده از فناوری آموزشی و راهکار های مقابله با این موانع و محدودیت ها پرداخته شده است.

واژه های کلیدی

فناوری آموزشی، مقطع ابتدایی، آسیب های اجتماعی، فضای مجازی

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین‌المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on
Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

مقدمه

امروزه فناوری‌ها به طور فزاینده‌ای، در بسیاری از جنبه‌های اجتماعی و زندگی کاری و همچنین بسیاری از فعالیت‌های اوقات فراغت ما گسترانده شده‌اند [3-5]. فناوری علاوه بر اینکه، به یک ابزار ضروری برای نیازهای اجتماعی تبدیل شده است، نقش مهمی نیز در آموزش ایفا می‌کند و چهره آموزش عالی را تغییر داده است [6]. حتی امروزه می‌توان اذعان داشت مهم‌ترین تفاوت سیستم‌های آموزشی قدیم و جدید در تربیت دانش‌آموزانی است که برخلاف دهه‌های گذشته باید آگاهی و اطلاعات لازم در خصوص سواد دیجیتال را داشته باشند و در صورت عدم اطلاع کافی بیشتر در معرض آسیب‌های اجتماعی قرار خواهند گرفت. حال با تغییر سبک زندگی و ضرورت استفاده از فناوری در زندگی روزمره انسان‌ها، یکی از وظایف سیستم‌های آموزشی تربیت دانش‌آموزان آگاه و دارای سواد دیجیتال می‌باشد که این آموزش‌ها باید از سنین کودکی و سال‌های آغازین تحصیلات آکادمیک هر فردی آموزش داده شود. رخنه کردن فناوری در زندگی انسان‌ها مزایای فراوانی در همه زمینه‌ها دارد بعنوان مثال، با در اختیار گذاشتن فناوری اطلاعاتی و ارتباطی مختلف و پیشرفته، امکان برقراری سریع ارتباط و تبادل سریع اطلاعات بیش از پیش میسر شده است (اصنافی و حمیدی، ۱۳۸۶، به نقل از: پناهی، ۱۳۹۷) و همچنین وجود فناوری می‌تواند باعث ایجاد تغییر اساسی در آموزش گردد و یادگیری را تسهیل نماید (وایت و همکاران، ۲۰۰۳). البته با وجود مزایای فراوان فناوری، باید در نظر داشته باشیم که اگر علم استفاده از فناوری‌های نوین را انسان نداشته باشد نه تنها به نتیجه مثبت و آموزش ختم نگردد بلکه به خودی خود می‌تواند ابزاری در جهت انحراف از مسیر اصلی و درست زندگی گردد.

به دنبال بحران کووید-۱۹ در سال ۱۳۹۸ در تمام نقاط جهان، از ۲۹ بهمن ماه ۱۳۹۸، شیوع این بیماری در ایران نیز تایید شد [7] و پس از آن وزارت علوم و آموزش و پرورش به منظور کاهش اثرات شیوع کرونا، دستور به تعطیلی مدارس و دانشگاه‌ها دادند تا بتوانند پس از تعطیلات نوروزی کار خود را از سر گیرند [8]. وزارت آموزش و پرورش برای مقابله با تعطیلی مدارس و به دنبال آن آسیب‌های وارد شده به سطح سواد دانش‌آموزان در این ایام، مجبور به استفاده از آموزش برخط گردید و سیستمی با عنوان شبکه آموزش دانش‌آموزان (شاد) را در اختیار ایشان قرار داد. البته لازم به ذکر است استفاده از آموزش برخط مزایا و معایبی به همراه داشت. برای نمونه از مزایای این سیستم میتوان به پی بردن اهمیت و جایگاه آموزش مجازی در کشور اشاره نمود که به دنبال این اتفاق وزارت آموزش و پرورش نسبت به اهمیت فضای مجازی و ایجاد زیرساخت‌های لازم در خصوص راه‌اندازی آموزش برخط بیشتر توجه نموده و در پی مرتفع نمودن موانع بر سر راه آموزش برخط تلاش نمود.

از معایب این سیستم میتوان به اطلاعات محدود و اندک سواد دیجیتال معلمان اشاره نمود و همینطور برای استفاده از آموزش برخط توسط دانش‌آموزان باید گوشی‌های همراه بدون محدودیت طی چندین ساعت متوالی در اختیار ایشان قرار می‌گرفت که با در کنار هم قرار گرفتن سواد دیجیتال اندک معلمان (در جهت آموزش نحوه استفاده از فضای مجازی به دانش‌آموزان) و دنیای بی‌حد و مرز اطلاعات، زمینه بروز آسیب‌های احتمالی فضای مجازی افزایش یافت، به ویژه در مقطع ابتدایی این آسیب‌ها خطرناک‌تر و جدی‌تر می‌باشند زیرا در این بازه‌ی سنی، دانش‌آموزان قدرت تشخیص مفید یا مضر بودن اطلاعات را نداشته و این سن از اساسی‌ترین و مهم‌ترین مقطع‌های زندگی در شکل‌گیری شخصیت آینده‌کودکان می‌باشد.

مرور پیشینه تحقیق در زمینه استفاده از فناوری آموزشی در کلاس‌های درس نشان‌دهنده اهمیت این موضوع می‌باشد اما بدون شک کمبود تحقیقات در خصوص اثر بخشی استفاده از فناوری آموزشی در کلاس درس در کنترل و کاهش آسیب‌های فضای مجازی علت مطالعه حاضر می‌باشد.

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین‌المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

فناوری آموزشی

در گذشته آموزش فقط بصورت سنتی و از طریق فضای فیزیکی کلاس درس اتفاق می افتاد و دانش آموزان برای زندگی کردن و برگزیدن مسئولیت های مختلف آماده می شدند اما امروزه با گسترش جایگاه فناوری اطلاعات در زندگی انسان ها، آموزش سنتی نمی تواند جوابگوی همه نیاز های یک دانش آموز در جهت آماده شدن برای بزرگسالی و مسئولیت پذیری باشد. علی رغم ناتوانی آموزش سنتی در تربیت دانش آموزان همه جانبه، دیگر این روش جذابیتی برای دانش آموزان ندارد و باید سیستم آموزشی تغییر پیدا کند.

تغییر از آموزش سنتی به آموزش برخط باعث بوجود آمدن موضوع فناوری آموزشی می گردد. فناوری آموزشی به علمی اطلاق می شود که از روش ها و تکنیک های علمی (از سخت افزار ها و نرم افزار ها) در جهت تحقق اهداف آموزشی بهره می برد. فناوری آموزشی اهداف متعدد و گسترده ای دارد که از مهمترین آنها دستیابی به اهداف آموزشی در کمترین زمان و با بهترین روش کار آمدی و اقتصادی می باشد.

شیوع بیماری کووید-۱۹ در بهمن ۹۸، باعث پر رنگ تر شدن نوع جدیدی از آموزش بنام آموزش برخط گردید و این آموزش جای آموزشی سنتی را گرفت. علاوه بر برتری آموزش برخط نسبت به آموزش سنتی در مواردی همچون: عدم نیاز حضور فیزیکی دانش آموزان در مدرسه و کلاس درس، نامحدود بودن تعداد دانش آموزان در استفاده از یک کلاس درس، امکان ضبط و جمع آوری مطالب تدریس شده توسط معلم در جهت مشاهده ی دوباره فیلم توسط دانش آموزان و ... میتوان به اهمیت و حساسیت موضوع فناوری آموزشی نیز پی برد، زیرا برای استفاده کردن از آموزش برخط، فناوری آموزشی بعنوان نوعی پیش نیاز محسوب می گردد و همین امر جایگاه و اهمیت فناوری آموزشی را بیش از پیش نمایان ساخت به گونه ای که تمام سیستم های آموزشی دنیا قدم های مثبتی در ایجاد زیر ساخت های آن برداشتند و این موضوع فرآیند گذر از آموزش سنتی به استفاده از فناوری آموزشی را سرعت بخشید. باید اذعان داشت که در استفاده از این روش آموزشی، محدودیت ها و موانعی نیز پیش روی ما خواهد بود که در این قسمت به برخی از مهمترین آنها خواهیم پرداخت.

محدودیت ها و موانع موجود در استفاده از فناوری آموزشی در کلاس درس

عدم آشنایی و تسلط اندک معلمان کلاس ها نسبت به علم فناوری آموزشی، از مهمترین موانع استفاده از این روش در کلاس های درس می باشد. برای آموزش یک مطلب ابتدا باید معلم به طور کامل بر موضوع احاطه داشته باشد تا بتواند آن را به درستی به دانش آموزان آموزش دهد. حال برای رفع این مشکل وزارت آموزش و پرورش باید زمینه های آموزشی معلمان در رابطه با سواد دیجیتال را فراهم نموده و انگیزه کافی برای ایشان در جهت استفاده از این آموزش ها و افزایش اطلاعات خود در این زمینه را ایجاد نماید.

از محدودیت های استفاده از فناوری آموزشی در کلاس درس می توان به ابزار های مورد نیاز (ابزار های سخت افزاری و نرم افزاری) جهت بهره برداری از آن اشاره نمود. ابزار های سخت افزاری مانند کامپیوتر یا لپ تاپ، پروژکتور، تخته هوشمند و ... هستند که در سال های اخیر علی رغم تلاش های فراوان وزارت آموزش و پرورش در جهت هوشمندسازی کلاس های درس، بسیاری از آنها بصورت سنتی اداره می شوند و هنوز به ابزار های سخت افزاری مورد نیاز مجهز نگردیده اند. در رابطه با ابزار های نرم افزاری مورد استفاده در حیطه ی فناوری آموزش در کلاس درس نیز می توان به کلیه اصول، متون، دستورالعمل ها، برنامه ها، کلیپ ها و تصاویر اشاره کرد.

مزایای استفاده از فناوری آموزشی در کلاس درس

البته نباید فقط به موانع موجود در استفاده از فناوری آموزشی اشاره کرد. استفاده از فناوری های آموزشی مزایای بسیار زیادی همچون: تسهیل گری فرآیند یاددهی- یادگیری، افزایش سواد دیجیتال دانش آموزان و همچنین تربیت ایشان در جهت بر طرف کردن نیاز های خود براساس پیشرفت های جامعه، خارج کردن آموزش از بعد ذهنی و انتزاعی و ملموس نمودن آن برای دانش آموزان، جذابیت موضوع تدریس هنگام استفاده از فناوری های آموزشی، دسترسی آسان به بسیاری از منابع در همه زمینه ها، امکان فراهم نمودن شرایط بازآموزی برای دانش آموزان با وجود منابع متعدد مثل فیلم و عکس های مرتبط با موضوع تدریس در اینترنت و ... اشاره نمود، که همه ی این مزایا در جهت رفاه حال معلم در ارائه مطالب و تعمیق فرآیند یاددهی - یادگیری برای دانش آموزان می باشد.

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on
Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

اهمیت استفاده از فناوری آموزشی و آموزش این علم در مقطع ابتدایی

در مقطع ابتدایی کودکان در بازه سنی 6-12 سال قرار دارند که براساس نظریه رشد شناختی پیاژه، در این سن کودکان در مرحله عملیات عینی قرار دارند. در این سن لازم است کودک بصورت عینی موضوع تدریس را مشاهده نماید تا آموزش بطور کامل اتفاق بیافتد. این دوره سنی، یکی از مهمترین و حساس ترین دوره ها درتشکیل اخلاق کودک می باشد. در این سن است که کودک عادت بر کم کاری یا پر کاری یا کار متناسب را بر می گزیند و آثار این انتخاب در بزرگسالی نیز نمود پیدا می کند. در این سن کودک توان تشخیص درست از غلط را ندارد و نیازمند یک راهنما در جهت آموزش او و کشف استعداد هایش دارد. در این دوره سنی گرایش به گروه، ایجاد خلاقیت و بازی نیز در کودکان مشاهده می گردد و سیستم آموزشی برنامه های آموزشی خود را باید به گونه ای تدوین نماید تا علاوه بر پر اهمیت شدن این ویژگی ها حتماً در جهت شکوفا سازی استعداد های نهفته دانش آموزان و تعمیق تر نمودن فرآیند یاددهی-یادگیری قدم های مؤثری برداشته باشد، حال با توجه به ویژگی های کودکان در این بازه سنی (6-12 سال) استفاده از فناوری های آموزشی علاوه بر تسهیل نمودن فرآیند یاددهی-یادگیری به سیستم آموزشی در جهت تعمیق نمودن و کشف استعداد های منحصر بفرد تک تک دانش آموزان و بروز خلاقیت ایشان کمک های فراوانی خواهد نمود، پس ضروریست آموزش و استفاده از فناوری های آموزشی از مقطع ابتدایی شروع گردد.

رابطه استفاده از فناوری آموزشی در کلاس های درس با کاهش و کنترل آسیب های فضای مجازی

امروزه سیستم آموزشی متشکل از دو نوع آموزش سنتی و برخط می باشد. در آموزش برخط مدرسه و والدین می بایست ابزار های سخت افزاری مثل کامپیوتر، لپ تاپ یا تلفن همراه را در جهت بهره بردن از این آموزش در اختیار دانش آموز قرار دهند، حال با توجه به این وضعیت، دانش آموز به دنیایی از اطلاعات دسترسی پیدا می کند و امکان ارتباط گیری با افراد مختلف را پیدا می کند. البته لازم به ذکر است هر چه سن دانش آموز بیشتر باشد، قدرت تشخیص درست از غلط را خواهد داشت اما آیا همه دانش آموزان از این قدرت بهره مند هستند؟ حتی ممکن است دانش آموزانی هم که اطلاعات قابل قبولی در زمینه فناوری اطلاعات دارند دچار لغزش گردیده و فریب برخی افراد یا برخی محتوای نامناسب را بخورند و مورد سوء استفاده قرار بگیرند.

پس ضروری است معلم یک کلاس درس با توجه به نیاز ها و پیشرفت های جامعه خود، طرح درس های تدریس خود را در زمینه های مختلف برنامه ریزی نماید و یک دانش آموز تمام ساحتی را تربیت نماید. با توجه به سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، تربیت دانش آموز در ۶ ساحت زندگی ضروری می باشد که یکی از آنها، ساحت علمی و فناوری می باشد، که این ساحت به تربیت دانش آموزان با توانایی شناخت فناوری های نوین روز دنیا و نحوه بهره مندی از این فناوری ها در جهت ساخت زندگی راحت تر و بی خطر تر برای خود اشاره می کند.

جمله معروفی در حیطه بهداشتی وجود دارد که " پیشگیری بهتر از درمان می باشد" با تدبیر و تفکر در مضمون این جمله می توان از آن برای ایجاد رابطه در خصوص استفاده از آموزش فناوری آموزشی در کلاس درس با کاهش آسیب های فناوری در زندگی روزمره استفاده کرد به گونه ای که اگر قبل از بکارگیری علم فناوری با نحوه استفاده از آن آشنا باشیم و خطرات احتمالی که ممکن است در هنگام استفاده از آن مواجه شویم را بدانیم و با آگاهی کامل و اصولی از آن علم استفاده کنیم قطعاً بسیار بیشتر از بقیه افرادی که بدون آگاهی از آن استفاده می نمایند در امنیت خواهیم بود.

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on
Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

بحث و نتیجه گیری

براساس نظریه رشد شناختی پیاژه، کودکان در مقطع ابتدایی در مرحله عملیات عینی قرار دارند و برای درک بهتر موضوعات نیازمند خارج شدن آموزش از حالت انتزاعی به عینی تر شدن آموزش هستند. حال با پیشرفت علم فناوری اطلاعات امکان این امر بیش از پیش فراهم گردیده است که با استفاده از فناوری آموزشی در کلاس درس میتوان راحت تر از آموزش سنتی بر اهداف تدریس دست پیدا کرد. پیدایش و گسترش علوم فناوری اطلاعات در همه ابعاد زندگی یک فرد علی رغم مزایای فراوانی که برای رفاه حال انسان ها دارد ممکن است وسیله ای در جهت سلب آسایش و رفاه آنها در زندگی میدل گردد. حال وظیفه اصلی سیستم های آموزشی کشور ها تربیت دانش آموزانی دارای سواد دیجیتال می باشد تا بلکه از فرصت هایی که این علم نوین در اختیار بشر قرار داده به نحو احسن استفاده نمایند و به غایت اصلی زندگی خود دست یابند. شروع آموزش و استفاده از فناوری آموزشی باید از سال های اول تحصیل هر دانش آموزی آغاز گردد تا علاوه بر تربیت دانش آموز ماهر و توانمند در جهت برطرف نمودن نیاز های خود در جامعه، کم کم آمادگی قبول مسئولیت های بزرگتر را در بزرگسالی داشته باشند و از این علم در جهت شکوفایی سازی استعداد های خویش بهره ببرند.

منابع

[1] کاپلان، پاول اس. (2000). روان شناسی رشد سفر پر ماجرای کودک. (ترجمه مهرداد فیروزبخت). تهران: خدمات فرهنگی رسا.

[2] سیف، علی اکبر. (1393). روانشناسی پرورشی نوین. تهران: دوران

[3] CDW-G., Teachers Talk Tech reveals technology access and professional development are driving improved teacher and student performance, Available at: <http://newsroom.cdwg.com/features/feature-06-26-06.html>, 2006

[4] Bauer J. and Kenton J., toward technology integration in schools: Why it is not happening, Journal of Technology and Teacher Education, Vol.13, No.4, 2005, pp.519-546.

[5] van Braak: J., Tondeur J. and Valcke M., Explaining different types of computer use among primary school teachers, European Journal of Psychology of Education, Vol.19,

[6] Singh J, Steele K, Singh L. Combining the best of online and face-to-face learning: Hybrid and blended learning approach for COVID-19, post vaccine, & post-pandemic world. Journal of Educational Technology Systems. 2021; 50(2):140-71.
<https://doi.org/10.1177/00472395211047865>

[7] Lavonen J, Juuti K, Aksela M, Meisalo V. A professional development project for improving the use of information and communication technologies in science teaching. Technology, Pedagogy and Education. 2006; 15(2): 159-174.

[8] Baber H. Modelling the acceptance of e-learning during the pandemic of COVID-19-A study of South Korea. The International Journal of Management Education. 2021; 19(2): 100503.